

## De Juristenkrant 2012/245, 12

en op Mediakritiek :

[http://www.mediakritiek.be/blog/2012/03/de\\_media\\_en\\_de\\_verdachte.html](http://www.mediakritiek.be/blog/2012/03/de_media_en_de_verdachte.html)

### De media en de verdachte

**De commissie Justitie van de Kamer bespreekt momenteel een wetsvoorstel dat de Belgische rechters meer armslag wil geven om de media bijkomende beperkingen op te leggen in functie van de bescherming van het vermoeden van onschuld van de verdachte en het recht op vergetelheid van veroordeelden. Volgens Dirk Voorhoof houdt het wetsvoorstel onvoldoende rekening met de rechtspraak van het Europees Mensenrechtenhof, dat ook onlangs inbreuken vaststelde op het EVRM omdat rechters in Oostenrijk, Duitsland en Finland voor de bescherming van de rechten van verdachten en veroordeelden te verregaande beperkingen hadden opgelegd aan misdaad- en gerechtsverslaggeving.**

#### **Dirk Voorhoof**

**H**et wetsvoorstel wil de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, zetelend zoals in kort geding, onder andere de bevoegdheid geven om de stopzetting of de intrekking te bevelen van teksten of beelden die het vermoeden van onschuld schenden. Op die manier krijgt de kort gedingrechter een erg ruime bevoegdheid om aan de media beperkingen op te leggen die indruisen tegen art. 10 EVRM, ondanks de legitieme doelstelling van de bescherming van de rechten van de verdachte of beschuldigde. Hoewel het EHRM tegelijk het recht op een eerlijk proces, het vermoeden van onschuld (artikel 6 EVRM) en het recht op privacy (artikel 8 EVRM) veilig wil stellen, heeft het Hof bij herhaling duidelijk gemaakt dat dit niet ten koste mag gaan van verantwoorde journalistieke rapportering over gerechtszaken, inclusief naamsvermelding en foto's van verdachten of beschuldigten. Ook een paar recente arresten van het Straatsburgse Hof bewijzen dat, van zodra de zaak enig belang heeft, verdachten of beschuldigten identificatie en commentaren in de media moeten tolereren.

#### **Fraude**

In *Standard Verlags t. Oostenrijk* werd de uitgever van een krant veroordeeld tot een schadevergoeding omdat een bankmanager met naam was vermeld in het kader van een strafonderzoek in een grote fraudezaak. Volgens de Oostenrijkse rechtscollèges had de publicatie schade berokkend aan de reputatie van de bankmanager, die in het gewraakte artikel was opgevoerd als corruptieverdachte. Omdat de bankmanager geen 'publieke persoon' was, was er ook geen voldoende reden tot persoonsidentificatie, temeer omdat het strafonderzoek zich toen nog maar in een prille fase bevond.

Het Europees Hof is het met die redenering niet eens. Hoewel de bankmanager zelf inderdaad geen publieke persoon was, waren er toch voldoende redenen om de persverslaggeving over deze belangrijke fraudezaak te verantwoorden, inclusief de namen van een aantal betrokkenen uit de politieke en de financiële wereld. In die context zijn namen, personen en persoonlijke relaties immers van groot belang. Het Hof is van oordeel dat de krant maar moeilijk over de zaak kon berichten zonder de naam van alle betrokkenen te vermelden, inclusief de bankmanager.

Het Hof wil wel rekening houden met de terechte overweging dat persverslaggeving over een verdachte in een vroeg stadium van het gerechtelijk onderzoek bijzonder problematisch kan zijn voor diens reputatie en de perceptie over het vermoeden van onschuld, maar er moet ook met een hele reeks andere factoren rekening worden gehouden alvorens een inmenging in de persvrijheid gerechtvaardigd kan worden. Gelet op de context van de zaak en de inhoud van het gewraakte persartikel in *Der Standard*, is het EHRM van oordeel dat de veroordeling van de krant neerkomt op een inbreuk op artikel 10 EVRM (expressie- en persvrijheid), daaronder begrepen het recht van de pers om verslag uit te brengen over gerechtszaken. Een week later zat het EHRM op dezelfde lijn toen het een inbreuk vaststelde op artikel 10 in

een zaak tegen Finland. Ook in dat arrest vond het Hof dat het vermoeden van onschuld en het recht op privacy van de verdachte, beschuldigde en later veroordeelde niet voldoende van aard was om een inmenging in de persvrijheid te rechtvaardigen (*Lahtonen t. Finland*).

### Cocaïnebezit

In de zaak *Axel Springer AG t. Duitsland* vindt de Grote Kamer dat het vonnis waarmee aan de krant *Bild* verbod werd opgelegd om nog verder te berichten over een drugszaak waarin een bekend acteur was betrokken, strijdig is met artikel 10 EVRM. *Bild* had, geïllustreerd met enkele foto's, eerst gerapporteerd over de arrestatie van de acteur, en bracht ook verslag uit over de terechtzitting. De krant werd verbod opgelegd de artikels over de aanhouding en de rechtszaak, inclusief de foto's, nog te verspreiden. De Duitse rechtbank legde de nadruk op de schadelijke gevolgen van de berichtgeving voor de acteur in kwestie. Volgens de Duitse rechtscollèges was de man geen publieke figuur: het is niet omdat zijn personage als politie-inspecteur in een krimi-reeks op de Duitse omroep populair is, dat de acteur als fysiek persoon publiek in de kijker liep of een rolmodel hoefde te zijn. De zaak zelf, de arrestatie en de vervolging wegens bezit van drugs voor persoonlijk gebruik, was evenmin van aard om de mediaberichtgeving te verantwoorden.

Ook in deze zaak vindt het EHRM dat er sprake is van overbescherming van de rechten van de verdachte, die wel degelijk als publiek figuur betrokken is geraakt in een zaak van voldoende maatschappelijk belang waarover de media terecht mochten berichten. Bovendien baseerde *Bild* zich op informatie die door politie en parket werd bevestigd, zonder enige verdere inbreuk op het privéleven van de acteur. Wat *Bild* rapporteerde was dus correct en niet van aard om de verdachte nog meer in diskrediet te brengen. Dat bepaalde bewoordingen in het artikel in *Bild* wat aan sfeerschepping deden is op zichzelf geen reden om het artikel als onrechtmatig te beoordelen en te verbieden.

Hoewel de veroordeling van *Bild* door de Duitse rechtscollèges al bij al neerkwam op een milde vorm van overheidsinmenging, is het Hof toch van oordeel dat er sprake is van een niet-pertinente en onevenredige inbreuk op de expressievrijheid wegens het 'chilling effect' dat van zo'n veroordeling uitgaat. Uiteindelijk is er volgens het Hof geen voldoende redelijk verband tussen de beperking van de expressievrijheid en het legitieme belang inzake privacybescherming en de rechten van de verdachte in deze zaak. Een schending daarom van artikel 10 EVRM, al vinden 5 van 17 rechters dat de meerderheid van het Hof wat meer appreciatieruimte had moeten laten aan de Duitse rechtscollèges, in plaats van zich als een soort rechtscollège van 'vierde aanleg' nog eens helemaal over de grond van de zaak uit te spreken.

### Rekbaar begrip

De rechtspraak van het EHRM toont aan dat rechters of rechtscollèges bijzonder omzichtig moeten optreden bij het opleggen van beperkingen of sancties aan media in functie van de bescherming van de rechten van verdachten of veroordeelden. Het volstaat niet om te focussen op één aspect of op vage noties zoals het vermoeden van onschuld of het recht op vergetelheid. Telkens moeten verschillende factoren mee in rekening worden gebracht, moet de zaak in zijn context gesitueerd worden, moet rekening gehouden worden met de wijze waarop de media het principe van 'open justice' mee helpen realiseren en met het recht van het publiek om voldoende geïnformeerd te worden over zaken die met politie en justitie te maken hebben. Een (ongewenst) 'chilling effect' dat uitgaat van rechterlijke interventies tegen media moet hoe dan ook vermeden worden. Het vermoeden van onschuld is een fundamenteel mensenrecht (artikel 6 § 2 EVRM) dat in strafzaken door de rechterlijke macht strikt moet worden toegepast en nageleefd, maar het kan niet op dezelfde wijze opgelegd worden aan de media en de gerechtsverslaggeving. De media zelf kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor het feit dat tegen iemand een strafonderzoek wordt ingesteld of als beklaagde of beschuldigde zich voor een onderzoeksgerecht of vonnisgerecht moet verantwoorden, waardoor bij de publieke opinie al gauw een vermoeden van schuld ontstaat. Enkel als door een mediacampagne, al dan niet met betrokkenheid van de overheid, het recht op een eerlijk proces inclusief het vermoeden van onschuld in hoofde van de rechters of de jury effectief niet meer gewaarborgd is, kan sprake zijn van een inbreuk op artikel 6 EVRM. Tot nu heeft het EHRM evenwel nog nooit een lidstaat veroordeeld wegens schending van art. 6 EVRM ten gevolge van bepaalde mediaberichtgeving. Dit in tegenstelling tot de talrijke schendingen van het vermoeden van onschuld naar aanleiding van publieke verklaringen of persmededelingen door politici, politiemensen of (parket)magistraten.

Voor onzorgvuldige, onnodig kwetsende of privacyschendende berichtgeving, dus ook misdaad- en gerechtsverslaggeving, die schade toebrengt aan individuele personen kunnen de media wel aansprakelijk worden gesteld. Maar het bepalen van die aansprakelijkheid en het toewijzen van een schadevergoeding of het opleggen van andere maatregelen kan maar mits grondige afweging door de rechtbank van een hele reeks factoren die telkens in het geding zijn.

### **Meer overleg**

Of een goede afweging tussen het vermoeden van onschuld en de persvrijheid voldoende gewaarborgd is met het wetsvoorstel dat momenteel wordt behandeld, is zeer de vraag. Het wetsvoorstel geeft blijkt van een te eenzijdige focus, geeft een te ruime bevoegdheid aan de alleen zetelende kort gedingrechter, verbindt te verregaande implicaties aan het vermoeden van onschuld en dreigt in zijn toepassing in strijd te komen met artikel 10 EVRM.

Van de media zelf is wel respect te verwachten voor het principe van het vermoeden van onschuld, samen met een betere naleving van de beperkingen op identificatie van verdachten én slachtoffers in het kader van de misdaad- en verslaggeving, iets waarop ook de Orde van Vlaamse Balies al bij herhaling heeft aangedrongen.

De bepalingen van de Code van de Raad voor de Journalistiek over identificatie in een gerechtelijke context ([www.rvdj.be](http://www.rvdj.be)) zijn ongetwijfeld nuttige richtsnoeren, overigens niet enkel in functie van de rechten van verdachten, maar ook ter bescherming van de slachtoffers van misdrijven. De impact van de code op de dagelijkse mediaberichtgeving in de Vlaamse media is evenwel nog te weinig zichtbaar.

Meer overleg tussen Justitie, advocatuur en de media dringt zich op om de rechten van verdachten, maar zeker ook van slachtoffers, beter te beschermen. Een meer alert optreden is nodig tegen media (print, audiovisueel en online) die manifest deze rechten niet respecteren. Het wetsvoorstel dat nu voorligt, schiet echter te ver door en dreigt meer problemen te creëren dan het oplost. De Straatsburgse rechtspraak bewijst immers dat publicatieverboden ter bescherming van de rechten van de verdachte, het vermoeden van onschuld of het geheim van het strafonderzoek uit de bocht dreigen te gaan.

(De auteur is hoogleraar mediarecht en auteursrecht aan de Universiteit Gent en de Universiteit van Kopenhagen)

*EHRM 10 januari 2012, Standard Verlags GmbH (nr. 3)/Oostenrijk; EHRM 17 januari 2012, Lahtonen/Finland; EHRM 17 januari 2012, EHRM (Grote Kamer) 7 februari 2012, Axel Springer AG/Duitsland*

*Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 587 van het Gerechtelijk Wetboek ten einde het vermoeden van onschuld te beschermen (ingediend door de heren Christian Brotcorne en Thierry Giet), 26 oktober 2010, Parl. St. Kamer 2010/2011, nr. 464/001. Zie ook D. Voorhoof, "De buurman, de seriemoordenaar, het vermoeden van onschuld en de media", *De Juristenkrant* 2010/202, 11.*

[www.echr.coe.int](http://www.echr.coe.int)

### **Het wetsvoorstel dat nu voorligt, schiet te ver door en dreigt meer problemen te creëren dan het oplost.**

*De Straatsburgse rechtspraak bewijst dat publicatieverboden ter bescherming van de rechten van de verdachte, het vermoeden van onschuld of het geheim van het strafonderzoek uit de bocht dreigen te gaan.*